

Етнічна ідентичність лемків, бойків і гуцулів у сучасній історіографії

Переважна більшість сучасних європейських етносів мають у своєму складі окремі етнографічні групи, зберігаються і діалектичні відмінності. У складі українців також існують етнографічні групи, зокрема лемки, бойки, гуцули у Карпатському регіоні, поліщуки в Поліссі. Науковим дослідженням цих груп займаються етнологи, мовознавці, культурологи. На жаль, сьогодні в Україні етнічні процеси з важливої наукової проблеми іноді перетворюються на засоби політичної боротьби, спрямовані на протиставлення окремих регіонів Української держави. Зокрема, у сучасній історіографії більше місця займає проблема «політичного русинства», ніж аналіз особливостей матеріальної і духовної ідентичності українських етнографічних груп.

Маловідомим залишається також і доробок українських науковців XIX - початку XX ст. Народознавче вивчення населення Західної України веде свої початки з першої половини XIX ст., коли вийшли друком твори відомих учених І. Фогорошія «Історично-топографічний опис карпато- або угро-росіян (1819 р.), П. Й. Шафарика «Про землю, звану Бойки» (1837 р.), І. Вагилевича «Бойки – русько-словянський люд у Галичині» (1841 р.), Я. Головацького «О костюмах или народном убранстве Русинов или русских, в Галиции и северной Венгрии» (1867 р.). Наприкінці XIX ст. етнологічні студії західноукраїнських земель набули стрімкого розвитку. Талановитий український учений В. Гнатюк обрав об'єктом вивчення Галичину та етнографічну групу гуцулів, у складі Етнографічної комісії при Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові плідно працювали І. Франко, З. Кузеля. Цією проблемою опікувалися і видатні представники української науки з Наддніпрянщини, зокрема, П. Чубинський та Ф. Вовк. П. Чубинський організував етнографічну експедицію на Холмщині і Підляшші. Своїм науковим доробком антрополог Вовк Ф. довів існування єдиного антропологічного типу українців, при збереженні окремих територіальних особливостей. Він провів експедиції на Буковину та в Галичину. Плідно співпрацював із західноукраїнськими етнологами, зокрема з В. Гнатюком¹. Надзвичайно ґрунтовний матеріал містить розвідка німецькомовного ученого Кайндля Р.

¹ О. Орехова, *Етнографічні експедиції Федора Вовка на Буковину* // Буковинський історико-етнографічний вісник. — Чернівці, 2003. — Вип.5. — С. 172–175; Ф. К. Вовк, В. М. Гнатюк, *Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком* / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського ; Інститут археології ; Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника / П.С. Сохань (відп.ред.), В. І. Наулко (упоряд. та коментарі), В. І. Наулко (передм.). — Л.; К., 2001. — 216 с.

Ф. «Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази», що була перекладена українською лише в 2000 р.²

Українська етнологічна школа мала вагомі здобутки і в добу «українізації», однак розвиток її був насильницьки загальмований в 30-40 рр. ХХ ст. Радянська історіографія, загнана у прокрустове ложе ідеологічних постулатів, проблеми ідентичності етнічних груп українців залишала поза увагою, роблячи наголос на більш безпечних темах – культурі та побуті. У 1972 р. в Москві була видана перша збірка праць радянських учених, присвячених цим питанням³, однак і вона викликала невдоволення цензури, стала предметом розгляду Закарпатського обкому КП України, керівництво якого обвинуватило авторів у «перекрученнях, ідеалізації минулого, некритичному ставленні до антинаукових буржуазно-націоналістичних концепцій»⁴. Окремі оригінальні статті з проблем етнології карпатського регіону містяться в збірках «Культура та побут населення українських Карпат»⁵, що видавалися за результатами конференцій в Ужгородському державному університеті.

В умовах незалежності України етнологічні студії вступили в новий етап розвитку. Він знаменувався виходом у світ ряду ґрунтовних монографій⁶, а також започаткуванням серій періодичних видань з проблем етнології та етнографії⁷. Плідних результатів на ниві української етнології здобули українські науковці академічних установ НАН України: Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського (Київ), Інституту народознавства (Львів), а також учені першої в Україні кафедри етнології Київського національного університету, створеної в 1992 р. за ініціативою видатного українського етнолога В. К. Борисенко. Ґрунтовні дослідження етнологічних проблем проводять колективи кафедр етнології Львівського та Чернівецького національних

² Р. Ф. Кайндль, *Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази* / З.Ф. Пенюк (пер.з нім.) О. М. Масан (післямова). — Чернівці : Молодий буковинець, 2000. — 208 с.

³ Карпатський збірник: труды Международной комиссии по изучению народной культуры Карпат и прилегающих к ним областей. — М.: Наука, 1972. — 139 с.

⁴ Федотова О. О. Карпатське населення під кутом зору радянської цензури (70-ті рр. ХХ ст.) // Збірник наукових праць науково-дослідного інституту українознавства. — К.: Рада, 2008. — Т. XX. — С. 399-401.

⁵ Культура та побут населення українських Карпат // Матеріали республіканської наукової конференції, присвяченої 50-річчю утворення СРСР. — Ужгород, 1972. — 238 с.; Культура та побут населення українських Карпат // Матеріали республіканської наукової конференції. — Ужгород, 1973. — 337 с.

⁶ Борисенко В., Вишневецька Г., Гаврилюк Ю., Головатюк В., Ігнатюк І. Холмщина і Підляшшя: Історико-етнографічне дослідження / НАН України; Інститут національних відносин і політології ; Київський національний ун-т ім. Т.Шевченка. — К. : Родовід, 1997. — 384с.; Макар Ю. І. Холмщина і Підляшшя в першій половині ХХ століття: Історико-політична проблематика. — Л. : Інститут українознавства НАН України ім. І.Крип'якевича, 2003. — 88с.; Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат: Етнографічне дослідження / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. — 286с.; Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: У 4 т. / Інститут народознавства НАН України / Степан Павлюк (голов.ред.) — Л., 1999. — Т. 2 : Етнологія та мистецтвознавство. — 816с.; Мигович І. І., Макара М. П. Закарпатський соціум: етнологічний аспект. Ужгород: Патені, 2000. — 160 с.

⁷ Наприклад: “Народна творчість та етнографія”, “Етнічна історія народів Європи”, “Народознавчі зошити”, “Родовід”.

університетів. Важливе місце в роботах сучасних українських науковців займають проблеми, що фактично не досліджувалися в радянській історіографії, - формування та чисельність української діаспори як західної, так і східної. Надзвичайно вагомий внесок у вивчення цієї теми в контексті дослідження етнічних меж та державних кордонів належить В. Сергійчуку, В. Боєчку, О. Ганжі, Б. Захарчуку⁸, дослідження етнічного складу та змін чисельності населення України – В. Скляру, Ф. Заставному⁹.

Питання історіографії етнічної ідентичності лемків, бойків і гуцулів та проблеми «політичного русинства» побіжно висвітлювалося в окремих працях сучасних українських дослідників¹⁰, однак узагальнююче дослідження з цієї тематики відсутнє, що й визначило актуальність даної роботи. Не претендуючи на повне висвітлення цієї широкої наукової теми, запропонована праця має на меті частково заповнити цю лаку.

У зарубіжній науковій літературі, за винятком української діаспори, досить мало відомо про етнографічні групи у складі українців, як взагалі й особливості регіональної, або етномовної ідентичності за регіонами¹¹. Важливим винятком є доробок австрійського науковця А. Каппелера. Відомий учений, вивчаючи історіографію історії України, зробив висновок, що в нових умовах завданням істориків є створення нової інтеграційної ідеології та нової схеми української історії, позбавленої від старих шаблонів та

⁸ Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України. – К.: Українська видавнича спілка, 2000. – 431 с.; Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. – К.: Основи, 1994. – 168 с.

⁹ Скляр. В. Етнічний склад населення України 1959-1989 рр.: етномовні наслідки російщення – К.: Вид. центр «Просвіта», 2008. – 392 с.; Заставний Ф. Д. Населення України. – Львів: Край, 1992. – 223 с.

¹⁰ Борисенко В. Нариси з історії української етнології 1920-1930-х років. – К., 2002; Зан М. Історіографія проблеми русинства 90-х років ХХ ст. // *Carpatica-Karpatika*. Вип. 12. Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії. – Ужгород: Колір прінт, 2001. – С. 231-249; Арсенич П. Дослідники Гуцульщини // *Шашкевичіана*. – Львів; Броди; Вінніпег, 1996. – Вип.1-2. – С.260-262; Кожоляно Г. Етнологічна наука в Україні на початку ХХІ ст.: проблеми й перспективи // *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*. – Чернівці, 2004. – Т.1 (17). – С.93-102; Костючок П. Л. Гуцульщина в етнографічних дослідженнях кінця ХІХ – початку ХХ ст. // *Вісник*. – Івано-Франківськ, 2004. – Вип.8. – С.137-145; Латяк Ю. Роль українських культурних діячів у національному самоусвідомленні русинів на південнослов'янських землях // *Культура Українських Карпат: Традиції і сучасність*. – Ужгород, 1994. – С.385-390; Любчик І. Національна самоідентифікація лемків на тлі етнополітики Польщі та Чехословаччини в 30-х роках ХХ століття: // *Київ. старовина*. - 2007. - № 5. - С.93-108; Миллер А. Влияние внешних факторов на формирование национальной идентичности галицийских русинов // *Міжнародний конгрес українців* (3; 1996; Харків). Третій міжнародний конгрес українців, [Харків], 26-29 серпня 1996 р.: Філософія. Історія культури. Освіта. – Х., 1996. – С.91-95; Монолатій І. С. Етнонаціональні спільноти Галичини (1867-1914 рр.): теоретико-методологічні засади історико-етнологічне дослідження // *Вісник*. – Івано-Франківськ, 2005. – Вип.9. – С.14-22; Сеньківська Г. Я. Походження етнонімів етнічних груп українського народу (бойки, лемки, гуцули) // *Збірник наукових праць*. – Х., 2002. – Вип.12. – С.117-124; Турій О. Галицькі русини між москвофільством і українством (до питання про так зване «старорусинство») // *Міжнародний конгрес українців* (3; 1996; Харків). Третій міжнародний конгрес українців, [Харків], 26-29 серпня 1996 р. – Х., 1996. – Ч.1. – С.106-112; Турчак О. В. Етнічна ідентифікація лемків: науковий та політичний аспекти проблеми // *«Відродження української державності: проблеми історії та культури»*, міжнар. наук. конф. (1996; Одеса). Матеріали Міжнародної наукової конференції «Відродження...» (13-16 трав.1996 р.), Одеса, 1996. – Ч.1. – С.176-177.

¹¹ Пушкарева Н. Л. Этнография восточных славян в зарубежных исследованиях (1945-1990) / РАН; Институт этнологии и антропологии им. Н. Н. Миклухо-Маклая. – СПб.: Русско-Балтийский информационный центр БЛИЦ, 1997. – 331с.

стереотипів. Дослідник у книзі «Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад» підкреслює, що саме історії належить центральна роль у творенні ідентичності. Каппелер окреслив низку найважливіших рівнів дослідження, що мають значення також і для розуміння складного кола проблем, пов'язаних з становленням і розвитком української національної ідентичності: це і значення взаємного сприйняття українців і росіян у визначенні власної національної ідентичності¹².

Каппелер стверджує, що до середини XIX ст. у Російській імперії переважала імперіальна, наднаціональна ідентичність. Однак після польського повстання 1863 р. виник етнічно визначений російський націоналізм, і з цього часу національно-культурні прагнення українців були поставлені поза законом як такі, що ставили під сумнів єдність російської нації, що охоплювала велико-, мало- і білорусів. Каппелер робить висновок, що українське питання стало ключовою проблемою російської національної ідентичності. Однак протягом XIX ст. і в російських, і в українській національних елітах зберігалися донаціональні цінності і способи мислення¹³.

Місце українців у ієрархії за політичною лояльністю протягом XVII - початку XX століття не було сталим¹⁴. Вони пройшли стадію недовіри (XVII - XVIII ст.), коли їх вважали пов'язаними з кочовим, непокірним і бунтівним степом «черкасами». На початку XVIII ст. щодо українців стали застосовувати термін «мазепинці», звинувачуючи їх у сепаратизмі й зрадництві. Однак інтеграція вищої української козацько-старшинської еліти до станової структури імперії та вірна служба внесла в суспільну свідомість серйозні зміни – став переважати позитивний образ малороса як лояльного, колоритного представника частини або варіанту російського народу. Активізація українського національного руху в другій половині XIX ст. і підозра у його зв'язку з польським рухом призвели до відродження образу «зрадника-мазепинця» та переміщення українців ієрархічними сходами вниз. Після польського повстання 1863 р. відбувся крутий поворот у національній політиці Російської імперії. Політика співпраці з елітами національних меншини була замінена політикою насильницької інтеграції¹⁵.

У цій ситуації виникає особливе явище – новий тип етнічної ідентифікації українців – ситуативна ідентифікація. Каппелер пропонує «малоросійство» розглядати як

¹² Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, – 2005. – 360 с.

¹³ Каппелер А. Українсько-російські стосунки у XIX столітті: гіпотези та відкриті питання. – // Доповіді на II Міжнародному конгресі україністів. – Ч.1. – Львів, 1994. – С. 208-214.

¹⁴ Каппелер А. Мазепинці, малороси, хохли: українці в етнічній ієрархії Російської імперії. – // Київська старовина. – 2001. – № 5. – С. 8–20.

¹⁵ Каппелер А. Українсько-російські стосунки у XIX столітті: гіпотези та відкриті питання. – С. 208-214.

прояв регіональної ідентичності, або український регіоналізм, що протистояв російському центру, але проявлявся не в етнічних формах.

Використовуючи метод порівняльного аналізу, А. Каппелер вивчає український національний рух Галичини та Наддніпрянської України, спираючись на трифазову схему-періодизацію М. Гроха¹⁶. Незважаючи на те, що українській національний рух у Росії розпочався раніше, ніж у Галичині, галичани в 60-х роках випередила наддніпрянських українців; обидва рухи зі значним запізненням досягли фази В¹⁷. Проведений ученим порівняльний аналіз українського національного руху обох етнорегіонів дав можливість з'ясувати особливості, соціальний склад, чинники, які прискорювали або гальмували процеси національної консолідації, утвердження української національної ідентичності.

На сьогодні назріла нагальна потреба координувати зусилля науковців України, діаспори, європейських країн у вивченні складних проблем ідентичності, етнополітичних процесів. Дякуючи таким заходам, які проводить Інститут політології Зеленогурського університету (Польща), науковці мають змогу виробити підходи для узгодження спільних позицій та продукування пропозицій щодо вирішення конкретних проблем.

Дослідження потребує не лише матеріальна культура лемків, бойків і гуцулів, але й їхня ідентичність, її свідомісні ознаки, вивчення діалектних відмінностей у їхній мові, відмінних від загальноукраїнських.

Неоднозначно трактується в сучасній історіографії проблема походження цих етнографічних груп. Існує “волоська” теорія, є гіпотеза про походження бойків від кельтського племені боїв, які в VI ст. захопили територію сучасних Австрії, Чехії та Словаччини, інша теорія наголошує на романських коріннях бойків. Однак українські історики, не заперечуючи можливі романські і готські впливи, наголошують на тому, що внутрішні чинники в процесах етногенезу місцевого людності мали більшу вагу¹⁸.

Українці, за чисельними свідченнями європейських мандрівників і дослідженнями європейських учених середньовіччя та нового часу, посідали як єдиний етнографічний масив величезну територію від Дону й Кубані до Вісли, Сяну й Карпат¹⁹. Видатний італійський історик Чезаре Канту наголошував, що від Чорного моря до земель корони Св.

¹⁶ Каппелер А. Національний рух українців у Росії та Галичині: спроба порівняння // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Міжвідомчий зб. наук. праць. Вип. 1. - К.: Наукова думка. - С. 104-119.

¹⁷ Kappeler A. Aspekte der ukrainischen Nationalbewegung im 19. und frühen 20. Jahrhundert // Ukraine: Gegenwart und Geschichte eines neuen Staates. – 1. Aufl. – Baden-Baden, 1993. – S. 72.

¹⁸ Лебедева О. В. Проблема походження українського народу в дослідженнях М. Брайчевського, В. Петрова, В. Балуща та В. Барана // Збірник наукових праць науково-дослідного інституту українознавства. – К.: Рада, 2008. – Т. XX. – С. 318; Яремчук С. В. Просвітницька думка закарпатської інтелігенції про автохтонність підкарпатських русинів її історичному аспекті // Вісник Львів. ун-ту. Сер. іст. — Львів, 1993. — Вип. 29. — С. 30–35.

¹⁹ Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України. – К.: Українська видавнича спілка, 2000. – С. 4-5.

Стефана (Угорщина) «існує одна українська нація з одною мовою й одного походження»²⁰. Отже, визначення європейцями етнічної ідентифікації населення цих земель впливало з мовної, культурно-побутової та релігійної спільності, а також і самоідентифікації місцевої людності як української. Самобутність окремих українських етнографічних груп не заперечувала їхні спільні етновизначальні ознаки та належність до українського кореня.

Однією з умов формування етнічної самосвідомості та похідної від неї етнічної ідентичності вважається, на думку вчених, територіальне розмежування як знання територіальних меж розповсюдженості представників свого етносу (т. зв. ареалу етносу). Через те, що українські території перебували в складі двох імперій — Російської та Австро-Угорської — українське населення відзначалося територіальною дифузністю, що призвело до появи локального територіального розмежування і, зрештою, локальної етнічної самосвідомості та ідентичності²¹. Отже, українці не є винятком серед європейських народів, бо характерною ознакою європейських етносів є збереження регіональної особливості окремих етнографічних груп. На формування й збереження особливостей матеріальної й духовної культури етнографічних груп українства впливали насамперед географічні чинники, зокрема розселення в гірських та передгірських районах Карпат. Гірські етнографічні групи лемків, бойків, гуцулів до сих пір зберігають матеріальну культуру, дещо відмінну від інших українців, розселених на рівнині. Зберігається також і діалектні відмінності у мові.

Окрім географічних чинників, на збереження етнографічної особливості українських Карпат і Полісся вплинули й політичні чинники. Так, відсутність єдиної української держави мало наслідком те, що, наприклад, уряд Другої Речі Посполитої в міжвоєнний період виділив етнографічну групу поліщуків у окремий етнос, протиставляючи його всім українцям. Угорська влада толерувала русинів, як до речі Російська імперія в другій половині XIX — на початку XX ст., як етнос, окремий від українців.

Етнонім «русин», за визначенням українського дослідника Балушка В. Г., виник на південноруських землях наприкінці XII — на початку XIII ст. і зберігався як самоназва для всього українського населення до початку XVIII ст., в Галичині до XIX ст., а в Закарпатті — до середини XX ст.²² Цей етнонім був замінений загальновизнаним етнонімом «українці». Спроби деяких політиків, не лише в Україні, а й за її межами, спекулятивно

²⁰ Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України. — К.: Українська видавнича спілка, 2000. — С. 5.

²¹ Український соціум / Власюк О.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т. та ін. / За ред. В.С. Крисаченка. — К.: Знання України, 2005. — 792 с.

²² Балушок В. Г. Етногенез українців: критерії появи етносу // Матеріали до української етнології. Збірник наукових праць ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. — К., 2004. — Вип. 4 (7). — С. 20-21.

перебільшити та використати регіональні історико-етнографічні особливості закарпатських українців, призводить до політизації русинства²³.

У 1944 р., після звільнення Холмщини, Підляшшя, Надсяння й Лемківщини, переважаюче українське населення цих регіонів вимагало приєднання їх до України, наголошуючи: «Нам нікуди їхати, у нас Україна тут». М. Хрущов навіть написав доповідню Сталіну з пропозицією створити Холмську область у складі України, планувалося також включити територію Західної Галичини до Дрогобицької області²⁴.

Однак в Москві доля цих земель була вирішена інакше. Унаслідок примусового виселення українців Лемківщини у ході операції «Вісла» 22 тисячі квадратних кілометрів етнічної української території Закерзоння залишилося без українців, а 757 тис. українців були позбавлені можливостей проживати на рідній землі²⁵.

Русинську мову визначають як сукупність діалектних, наддіалектних та літературно-мовних східнослов'янських утворень, які використовуються в середовищі русинського етносу. Діалекти поділяються на карпатські, що мають дещо менші відмінності від літературної українській мови та паннонські. Русинська мова розповсюджена в Україні на Закарпатті, в Словаччині, Польщі, Угорщині, Румунії, Хорватії, сербському краї Воєводина, а також в США та Канаді.

Спільної літературної мови для русинських діалектів не існує. Частина русинської інтелігенції в якості літературної мови почала впроваджувати російську, частина – українську, треті – намагалися створити літературну русинську мову на народній основі²⁶. У 1995 р. в Словаччині був кодифікований варіант літературної русинської мови, що має понад 80% спільної з українською мовою лексики. У русинських діалектах багато польських, словацьких та угорських запозичень.

Важливою є відповідь на питання про те, чи вона діалект, або окрема самостійна мова? Більшість учених вважають її діалектом української мови. Однак існують також і прихильники другої точки зору. Офіційно русинська мова була визнана в колишній Югославії та Словаччині, але офіційною мовою вона в цих країнах не стала.

²³ Малець О. Політичне русинство в ідеології і практиці сучасних політичних партій і рухів // Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга половина 80-х — перша половина 90-х років ХХ ст.). — Ужгород, 1997. — С.183–188; Мандебура-Нога О. Етнологія як інструмент провокації: у зв'язку із книгою С. Г. Суляка «Осколки святої Руси» // Наук. зап. — К., 2005. — Вип.27. — С.118–124; Мартин В. Русинська правда: // Дзеркало тижня. - 2008. - 16 лют. (№ 6). - С.3

²⁴ Сергійчук В. Етнічні межі та державний кордон України. — К.: Українська видавнича спілка, 2000. — С. 274-278, 353, 363-369.

²⁵ Там само. — С. 356.

²⁶ Серболужицкий (серболужицкие) и русинский (русинские) языки: к проблематике их сравнительно-исторической синхронности и общности // Исследование языков в русле традиций сравнительно-исторического и сопоставительного языкознания, инф. материалы и тезисы докладов. — Москва: Издательство МГУ, 2001.

Не зважаючи на наявність діалектичних відмінностей, абсолютна більшість представників етнографічних груп, що вивчаються (99,9% за переписом 2001 р.), визнали рідною українську мову, тобто діалектичні відмінності не заважають представникам цих етнографічних груп самоідентифікуватися за мовою до українства.

Дослідники вирізняють сьогодні чотири рівні ідентичності – 1) рівень етнографічний; 2) рівень регіональний; 3) загальноетнічний, 4) загальнонаціональний. Наприклад гуцул – буковинець – українець - громадянин України. У ієрархії ідентичності належність до етнографічної групи не суперечить належності до українства. «Політичне русинство» руйнує ієрархію ідентичності в середині етнотрупи, бо русинів представляють не регіональною групою українців, а окремим етносом, чим протиставляють загальноукраїнській ідентифікації. «Політичне русинство» не має жодного відношення до аналізу особливостей етнографічних груп українського Закарпаття.

Проблема русинства була ініційована на початку 90-х рр. ХХ ст. Москвою як проект сепаратистських рухів у країнах, що намагалися відокремитися від Росії. Так, на території Молдови розробляється теорія існування етносу «руснаків»²⁷. Сучасне русинство активно підтримується російською владою (політично та фінансово) та деякими представниками русинського руху в Канаді, зокрема канадським професором Торонтського університету, що позиціонує себе «україністом», Павлом Робертом Магочі (до речі, його прізвище часто згадують у контексті співпраці зі спецслужбою соціалістичної Чехословаччини). Сучасні українські дослідники визначають проект «Русинії» як провокацію регіонального сепаратизму владної комуністичної еліти в умовах агонії комуністичного режиму²⁸.

Отже, аналіз історіографії засвідчує про важливість дослідження наукової проблеми етнографічних груп українців Карпатського регіону. Не зважаючи на існуючу солідну наукову літературу, що цілком обґрунтовано визначає статус цих етнографічних груп як складову українців, у науковій, а ще більше в публіцистичній та псевдонауковій літературі продовжують існувати міфи про окремий русинський етнос. Проблема політичного русинства немає нічого спільного з реальними етнічними процесами. Вироблення єдиних підходів та критеріїв у дослідженні карпатських етнографічних груп

²⁷ Суляк Сергей Георгиевич. Осколки Святой Руси. Очерки этнической истории руснаков Молдавии / Общественная организация "Русь". — Кишинев : Издательский дом "Татьяна", 2004. — 240с.

²⁸ Зан М. Формування Української політичної нації і проблема русинства на Закарпатті // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. — Львів, 2002. — Вип.12. — С.130; Адамович С. Проблема автономії Закарпаття та політичне русинство у незалежній Україні: // Людина і політика. - 2004. - № 4. - С.10 – 19; Ванат І. Політичний русинизм: коріння і паростки // Українські Карпати. — Ужгород, 1993. — С.106–112; Наконечний В. Гуртування лемків навколо давньоукраїнських культурних глибин // Український досвід спільнотного згуртування. — К., 2006. — С.285–295; Наконечний Є. П. Украдене ім'я: Чому русини стали українцями / НАН України; Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника / Валерій Трипачук (упоряд. і ред.), Ярослав Дашкевич (передмова). — 3-є вид., доп. і випр. — Л., 2001. — 399с.

українців з боку науковців з України та сусідніх з нею держав, насамперед Польщі та Словаччини, має надзвичайно важливе наукове значення.

Резюме

Ірина Мусієнко

Етнічна ідентичність лемків, бойків і гуцулів у сучасній історіографії

Стаття присвячена розгляду проблем етнічної ідентичності окремих етнографічних груп українців – бойків, лемків і гуцулів у сучасній історіографії. Проаналізовано етапи розвитку цих наукових студій, внесок окремих науковців у розвиток етнології західного регіону України. Вказано, що сьогодні в Україні етнічні процеси з важливої наукової проблеми іноді перетворюється на засоби політичної боротьби, спрямовані на протиставлення окремих регіонів Української держави. Зокрема, у сучасній історіографії більше місця займає проблема «політичного русинства», ніж аналіз особливостей матеріальної і духовної ідентичності українських етнографічних груп.